

Віра Барінова-Кулеба: «Я щаслива, що я українка!»

Багато років поспіль поштові картки та конверти Укрпошти прикрашають роботи відомої української художниці Віри Барінової-Кулеби. Це стало можливим тільки за часів незалежності, бо раніше її твори вважалися занадто українськими. Саму художницю це дуже дивувало, адже, народившись у селі на Полтавщині, вона не могла не відображати силу та красу рідної землі, любов до якої пронесла крізь свою творчість.

«Грай, моя бандуро, грай»

– Віро Іванівно, коли Ви вперше взяли пензель у руки?

– (Усміхається) Саме пензлика – в чотирнадцять років. Мама зістригла з нашого котика під лапкою декілька волосинок шерсті, взяла ломачку й обмотала ниткою. Учителю малювання з моєї школи дав мені простенькі акварельні фабрики, декілька шматочків картону. Я зробила вдома замальовки глечика, городини, ще дечого. І з цим скарбом батько повіз мене на волах до Харкова вступати до художнього училища. У мене не було чого вдягнути. Мама за ніч зшила сукню. Ноги босі. Так і ходила по Харкову, поки іспити тривали. Потім батько мені пошив черевички.

– А як сільська дитина дізналася про художнє училище в Харкові?

– Знаєте, все в моєму житті відбувалося раптово. Як кажуть, справа випадку. Я почала малювати з трьох років. Крейдою, вугіллям на стінах хати. Будь-де. Дивилася, що мама робила, й копіювала за нею. Мама моя працювала все життя в колгоспі, але було в ній щось творче. Якесь образне мислення. Дуже вона полюбляла малювати – і я за нею. Намальоване на картоні я приносила до школи. А учитель образотворчого

мистецтва, як я потім довідалася, відправив мої малюнки у Харків. Мені прийшов виклик на іспити. Я на той час уже закінчила на «відмінно» 7 класів.

– Яке враження на Вас справило місто?

– Як кажуть зараз, була в шоковому стані. 1954 рік. Дика, голодна, маленька дівчинка. У прямому сенсі – «з поля». Мені було страшно. Холодне сіре місто. Я вперше побачила електричне світло, багато людей, трамваї. На іспити спізнилася, однак мені дали завдання. Я жила прямо у школі, малювала на задані теми і, незважаючи на те, що виконала завдання погано, мене взяли до училища і призначили навіть стипендію. До речі, перший рік навчання був платним. Батьки сплачували за мене, за що я дуже їм вдячна.

– А чому погано виконали вступні завдання?

– Тому що була дитиною-самоуком з глухого села на Полтавщині, яка ніколи не тримала справжній пензлик у руках, нічого не знала про тінь і світло, композицію, об'єм і перспективу. Я малювала все площинно. Предмети ніби висіли в повітрі. Але все дуже ретельно перемальовувала з постановочного натюрморту.

– Зрозуміло. Як давалося навчання?

– Дуже важко. Я навіть плакала. Ніяк на могла намалювати в перспективі ті кляті кубики та циліндри. Підглядала, як інші це робили. А взагалі-то я дуже старанна, вчитися мені було цікаво. Батько орендував мені кімнату поблизу училища. І я там робила по 100 – 200 замальовок у день. Моя дипломна робота «Сільські баби силосують» розкривала тему українського села. У мене все було в голові: життя в селі, поля, люди-трударі. Що знала, те й малювала.

– А як Ви потрапили до Києва?

– У 1959 році закінчила з червоним дипломом художнє училище й отримала направлення до Київського художнього інституту. До речі, тоді в інститут на живописний факультет приймали тільки трьох дівчат. Одну – «від селянства», другу – «від інтелігенції» і третю – «від робочого класу». І головне, що ми вивчали, маю на увазі не тільки ті, хто вступив на живописний факультет, а й усі студенти, – це науковий комунізм!

– Це просто жажливо!

– Не те слово. Я була змушена переробити з ідеологічного погляду свою дипломну роботу. Мені не хотіли давати диплом художника, тому що моя картина – націоналістична і до того ж «принижувала» українське село.

– Як же так сталося?

– Робота називалася «Дівчата». Зображені – втомлені сільські дівчата, які йшли

босоніж з поля додому. Так от: жінки не могли ходити пішки, мали бути передовиками з комсомольськими значками й обов'язково в червоному одязі.

– Соцреалізм.

«Маки»

– Так, соцреалізм, і ні на йоту не можна відступити. Постійно мені говорили про те, що в мене забагато українського в живописі. Але я малювала те, що бачила, те, що мені було близьким, рідним. В інституті ми нічого не вчили ідеологічно зайвого. Леонардо да Вінчі, Тиціан, Рубенс – це буржуазно! Ні західного мистецтва, ні іконопису взагалі не бачили. Не знали геніальних зразків історії мистецтва! Можете собі уявити? Вже згодом, десь в 1980-ті рр., коли почалася так звана Перебудова, цей ідеологічний пресинг послабшав. Пам'ятаю, як у дитинстві, було мені тоді років зо три, побачила в церкві села Римарівка ікони й у мене все перевернулося в душі. Нахлинули спомини.

– Мабуть, тоді у Вас виникла ідея відомої серії «З давнини дотепер»?

– Так. Адже мистецтво – це не реальність, а – образи. Тому я малюю те, що в мені. Це дуже складно, іноді сумно. Треба пережити свої сюжети. Я нарешті змогла знайти головну тему для своєї творчості – глибоку духовність, яка базується на споконвічних народних традиціях. Пам'ятаю, коли Радянський Союз уже розпався, я побувала в США й побачила, як живе українська діаспора. Люди не забули рідну мову, діють українські церкви, недільні школи, народні гуртки співу й танцю. Я була приголомшена і щаслива, що я українка!

– А кого ви вважаєте своїми духовними вчителями у мистецтві?

– Звичайно, Тетяну Яблонську. Коли я була ще зовсім юною, вона мені сказала: «Віро, Вами володіє якась сила!» Вона побачила це. Так, це сила землі, рідної Полтавщини. А ще хочу пригадати Федора Кричевського й Катерину Білокур.

– Ваші роботи час від часу стають лотами аукціонів живопису. Та вони мандрують Україною й закордоном і іншими шляхами, чи не так?

– Так, на конвертах і листівках. Більша частина мого життя минула в час, коли найголовніше спілкування відбувалося через листи, написані від руки. Скільки я відправила тих листів – до мам, друзів, колег... У СРСР пошта була важливіша за церкву. І тому, коли до мене вже за часів незалежності звернулися з Укрпошти, я зраділа, що мої натюрморти з'являться за листівках. Створення натюрмортів для мене – відпочинок.

– А коли Ваші знамениті сільські дівчата потрапили на конверти?

– На початку 2000-х рр. особливо пі-

«Мати на жнивах»

сля Помаранчевої революції виникла ідея, щоб на продукції Укрпошти з'явилася українська тематика. Тому почали друкувати мої тематичні полотна. Наприклад, великоді. Якось китайці замовили мені створити полотна, пов'язані зі збором урожаю. В Китаї взагалі дуже полюбляють український живопис, ту саму Тетяну Яблонську. І я зробила твір «Свято обжинків», ідея якого полягала в тому, щоб показати дохристиянські традиції побуту в Україні, поклоніння хлібові, снопові. Мені дуже приємно, що ця моя робота нині є на одному з конвертів української пошти. ■

Тетяна НІКОЛАЄВА
Фото автора

Зображення на конверті
«Свято обжинків»

Віра Іванівна Барінова-Кулеба народилася 1 грудня 1938 р. в с. Римарівка Гадяцького району Полтавської обл. З 1954 по 1959 рр. навчалася в Харківському художньому училищі. У 1965 р. закінчила Київський художній інститут. Потім гартувалася у творчих майстернях Академії мистецтв СРСР. З 1968 р. і дотепер займається педагогічною діяльністю. З 1994 р. – професор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, заслужений діяч мистецтв України (1989), народний художник України (2009), член Національної спілки художників України (1967), член-кореспондент Академії мистецтв України (2006). В. І. Барінова-Кулеба працює в галузі станкового живопису. Успадкувавши реалістичні традиції національної школи образотворчого мистецтва як засадничі позиції своєї творчості, виробила самобутню манеру мистецького самовираження, яскраво позначену культурно-психологічними рисами української ментальності. Наскрізною темою творчості є селянське буття у різноманітних його проявах, а також незнищеність генетичної пам'яті народу, що втілюється в образах матері, жінки, сім'ї, незалежно від еволюції стилістики творів. Роботи В. Барінової-Кулеби зберігаються в музейних і приватних колекціях України та зарубіжжя.